

Kázeň z ev. Služieb Božích, BA (NK), 9. 6. 2024, 18.00, 2.
nedeľa po Trojici,
ES: 211, 281, 411, A 53, čítanie: 1M 4, 1 - 16 , **BIBLICKÉ
KRIMINÁLKY 1**

Milí bratia a milé sestry!

V literatúre, filmovej i televíznej tvorbe patria medzi obľúbené žánre **kriminálky**. V televíznom vysielaní sa objavujú denne. Kriminálne činy nás v reálnom živote ľakajú, priam desia. Prečo ich teda na obrazovke s fascináciou sledujeme?

Príťažlivosť kriminálnych príbehov má viacero dôvodov. Patrí k nim **napätie a vzrušujúci dej**. Snažíme sa rozlúsknuť zápletku. Uhádnuť, kto je páchatel'om. S napätím sledujeme pátranie po ňom a jeho prenasledovanie. Ba v duchu sa sami snažíme o jeho dolapenie, hoci len z pohovky v našej obývačke. Popri napätí ponúka dobrá kriminálka aj **vhľad do myslenia a cítenia** hlavných postáv. Chceme poznať ich motívy, vrtochy, ich charakter. Kvalitná kriminálka je aj **psychologickou drámou a štúdiou sociálnych vzťahov**.

Zásadným dôvodom obľúbenosti kriminálok je, že zlo v nich býva odhalené a potrestané a dobro víťazí nad zlom. Po pozretí si kriminálky má človek pocit zadostučinenia, **že - inak chaotický - svet, sa opäť stáva takým, aký má byť: že poctivosť a spravodlivosť zvíťazili.** Je to pocit, ktorý nám v živote nezriedka chýba. V prenesenom zmysle slova sú kriminálky rozprávkami. Na ich konci zažívame úľavu a stabilizáciu našich pocitov.

Začíname seriál kázní na tému: **Biblické kriminálky**. Prečo? Lebo *čokoľvek bolo* (v Biblii) *napísané, nám na poučenie bolo napísané* (R 15, 4). Je povšimnutia hodné, že **obe časti Svätého písma, Stará aj Nová zmluva, obsahujú na prvých stranách kriminálny príbeh**. V SZ vraždu (1M 4, 8) spáchanú Kainom, ktorý zabil svojho brata Ábela. V NZ (Mt 2, 16) čítame o vražde nevinných detí v Betleheme a jeho okolí. Je to tým povážlivejšie, že pred Kainovou bratovraždou Biblia hovorí o rajskej nevinnosti a pred správou o zabíjaní betlehenských detí o vianočnom poslanstve. **Rozdiel medzi požehnaným počínaním Pána Boha a desivým konaním človeka sotva môže byť výraznejší! Boh tvorí dobrý priestor pre harmonický život (raj), oznamuje nám zvesť o svojej láske a blízkosti. Naproti tomu človek ničí, zabíja.**

Aj v biblických kriminálkach - podobne ako v tých knižných a filmových - nájdeme napätie, vhľad do myslenia, cítenia aktérov, do ich psychológie a sociálnych vzťahov. Rovnako ako v bežnom svete **i biblické kriminálne príbehy sa odohrávajú aj v dobrých rodinách** (príbehy o Jákobovi, Izákovi a Ézavovi či Jozefovi a jeho bratoch). Dejú sa **v palácoch vládcov** (Dávid, Bat-Šeba a Uriáš alebo Acháb, Ízebel a Nábot). Dochádza k nim **pri politickom prenasledovaní opozície** (Cidkija a Jeremijáš). Líčia prípravy na **genocídu** (Ahasvér, Hámán, Ester), aj **útoky na bezbranné obeť bez akýchkoľvek škrupúl'** (Dína a Síchem; zlí vinohradníci a sluhovia i syn majiteľa vinice). V Písme sv. nájdeme aj **malé kriminálne činy, ktoré** však

majú ďalekosiahle dôledky (Áchánova krádež, Gécházího klamstvo).

Vzácnym posolstvom Biblie je, že **vo všetkom kriminálnom chaose vo svete sa Pán Boh stará o zachovávanie poriadku. Zabezpečuje znovunastolenie práva.** Biblická zvesť v nás posilňuje dôveru, že **navzdory všetkým ľudským zločinom, Pán Boh nenechá svet v štichu, ale zaručuje, že dobro a spravodlivosť zvíťazia.** Ak v kriminálkach hľadáme jasnosť a zmysel toho-ktorého prípadu, **v biblických kriminálnych príbehoch nachádzame zmysel a orientáciu pre svoj vlastný život.**

1. Mojžišova 4, 1 - 16: „¹ Potom Adam poznal svoju ženu Evu; ona počala a porodila Kaina. Povedala: Dostala som muža od Hospodina. ² Potom porodila Ábela, jeho brata; Ábel bol pastierom oviec, Kain bol však roľníkom. ³ Po nejakom čase Kain priniesol Hospodinovi obeť z plodín poľa. ⁴ Aj Ábel obetoval z prvorodeniat svojho stáda, a to z najtučnejších. Vtedy Hospodin priaznivo zhladal na Ábela a na jeho obeť, ⁵ ale na Kaina a na jeho obeť nezhladal. Nato Kain vzbíkol veľkým hnevom a zamračila sa mu tvár. ⁶ Hospodin však riekol Kainovi: Prečo si vzbíkol hnevom a prečo sa ti zamračila tvár? ⁷ Zaiste, ak budeš dobre robiť, rozjasní sa ti; ak však nebudeš dobre robiť, hriech striehne pri dverách, na teba je upriamená jeho žiadostivosť; ale ty ho opanuj! ⁸ **Nato Kain povedal svojmu bratovi**

Ábelovi: Podme na pole. Keď boli na poli, Kain napadol brata Ábela a zabil ho. ⁹ Tu riekol Hospodin Kainovi: Kde je tvoj brat Ábel? A on odvetil: Neviem; či som ja strážcom svojho brata? ¹⁰ Nato Boh riekol: Čo si to urobil? Hlas krvi tvojho brata volá zo zeme ku mne. ¹¹ Teraz budeš kľatbou zahnaný z pôdy, ktorá otvorila ústa, aby prijala krv tvojho brata z tvojich rúk. ¹² Keď budeš obrábať pôdu, nebude ti viac dávať svoju silu; tulákom a bludárom budeš na zemi. ¹³ I povedal Kain Hospodinovi: Väčší je môj trest, než by som ho vládol zniesť. ¹⁴ Ajhľa, dnes ma odháňaš z pôdy a ja sa musím skrývať pred tvou tvárou; budem tulákom a bludárom na zemi; a kto ma stretne, zabije ma. ¹⁵ Hospodin mu však riekol: Práve preto, ktokoľvek by zabil Kaina, odnesie si sedemnásobnú pomstu. A Hospodin urobil Kainovi znak, aby ho nikto, kto ho stretne, nezabil. ¹⁶ Vtedy Kain odišiel od tváre Hospodinovej a býval v krajine Nód, východne od Édenu.“

Na začiatku dejín ľudstva je vražda, ba čo horšie, **bratovražda. Nejde tu teda iba o úder v hneve, v afekte, ale o starostlivo naplánovanú úkladnú vraždu.** Kain vyláka Ábela na také miesto, kde ho môže bez svedkov zlikvidovať. Človek je od samého začiatku a zo svojej podstaty v nebezpečenstve, že bude narúšať a ničiť spolužitie so svojím blížnym.

Zavraždenie Ábela jeho bratom Kainom je kriminálnym mini príbehom: Motív činu, jeho príprava, vykonanie, dôsledky, výsluch páchatel'a i jeho odsúdenie opísané s maximálnou stručnosťou.

Ide **zločin v mene náboženstva. Prvý zaznamenaný náboženský akt v histórii ľudstva viedol k bratovražde.**

Samo náboženstvo negarantuje istoty. Môže nás duchovne dvíhať, ale - zneužitie - urobiť z nás aj desivú silu.

Žiaľ, nábožensky inšpirované násilie je prítomné aj v súčasnom svete. Únosy rukojemníkov a ich vraždenie - ako sa to udialo vlani 7. októbra zo strany Hamasu voči Izraelu, ale aj samovražedné atentáty, masakre školských detí - to všetko je bolestnou súčasťou sveta, v ktorom žijeme.

Hovorí sa o potrebe zvýšených bezpečnostných opatrení - tie na blížiacej sa letnej olympiáde v Paríži budú nebývalé.

Pri enormnej snahe o bezpečnosť by sme nemali zabúdať na motívy útočníkov. **Najmocnejšia zbraň hromadného ničenia totiž leží v ľudskom srdci** (J. Sacks). **Kainovým motívom bola žiarlivosť.** Niektorí mienia, že práve to, že Boh prijal Ábelovu obeť a Kainovu neprijal, sa stalo príčinou násilia. Čítame, že *„nato Kain vzbĺkol veľkým hnevom a zamračila sa mu tvár.“*

Bolo by zásadnou chybou obviňovať Boha.

Predstavme si, **že komusi dáme darček, no on ho odmietne. Máme 2 možnosti, ako zareagovať: (1.) Spýtať sa: „Kde som spravil chybu?“ Alebo (2.) sa na dotýčného rozhnevať.**

Pri prvom spôsobe by sme dokázali, že naším motívom bola úprimná snaha potešiť obdarovaného. No keď sa rozhneváme, bude z toho zrejmé, že v skutočnosti sme mysleli iba na seba. A druhého sme sa pokúšali ovládnuť tým, že sme ho chceli uviesť do postavenia toho, kto nám je zaviazaný, je naším dlžníkom.

Takto vnímajú obeť **pohania. Chcú obeťami podplatiť božstvo, zmanipulovať ho, aby im splnilo ich želania:** či už išlo o dážd' pre úrodu alebo o víťazstvo nad nepriateľmi.

Biblická zbožnosť je práve opačná. **Spája sa s pokorou voči Bohu, s úctou a rešpektom k ľudskému životu, ktorý je Božím obrazom.**

Ábel sa sklonil pred svojim Stvoriteľom. Kain túžil po moci. Násilím sa snažil vnútiť bratovi svoju vôľu.

Opäť je tu viac možností, ako sa vysporiadať s vinou, ktorá je dôsledkom násilia: buď poprieme Boha - to, že existuje a že my sa Mu budeme zodpovedať. Alebo - ako Kain - si budeme nahovárať, že Božiu vôľu predsa naplníme. Obe alternatívy končia tragédiou. **Správna je možnosť, ktorú ukazuje Biblia: vnímať každý ľudský život ako posvätný.**

Nie je náhoda, že trestného konania voči Kainovi sa ujíma sám Boh. Ako Stvoriteľ'a všetkého života sa Ho zavraždenia Ábela priamo dotýka. Ved' On daroval Ábelovi život, ktorý Kain svojvoľne vyhasil. Trestom, ktorý udelí Kainovi, sa Boh dosvedčuje ako obhajca života. Nielenže ponechá Kaina žiť, ale dá mu zvláštne znamenie, aby ho ochránil pred zabitím druhými. **Bez Bohom darovanej ochrany by bol Kain okamžite**

ohrozený. Meradlom Božieho trestu teda **nie je pomsta a odplata, ale ochrana života, dokonca aj života vraha.**

Z dnešného pohľadu by sa dalo pochybovať o spravodlivosti pre Kaina a tvrdiť, že pre Kaina jestvujú poľahčujúce okolnosti. Ved' on sám je vraj obeťou zraňujúceho nerovného zaobchádzania zo strany Boha. Prečo Boh reagoval tak odlišne na obeť, ktoré priniesli obaja bratia? - Na to Biblia nedáva priamu odpoveď. To však nie je dôvod, aby sa Kain vyhováral. Nesie zodpovednosť za svoje počínanie. Skutok - zločin sa stal. Nemôže zostať bez následkov. Preto po tom, ako Pán Boh Kaina varoval, sa sám vkladá do prípadu. Božie varovanie zostalo bezvýsledné. Kain na Hospodinove slová nereaguje. Správa sa ako ľudia, ktorí ľahkovážne vstupujú do udalostí, a neuvážia dôsledky svojho počínania. Následky toho sú hrozné.

Boh však zostáva Pánom ľudského života. Pritom **nik z nás nie je figúrkou, ktorou by Pán Boh pohyboval, ako sa Mu zachce. Napriek Ábelovej fyzickej likvidácii Pán Boh na neho nezabudol. Smrť a zánik človeka na toto svete neznamenajú, že je vymazaný z Božej pamäti. Nie je!**

Rodokmeň Kaina sa končí potopou. No **niečo kainovského v nás prežíva. Kain sa môže zrodiť v komkoľvek z nás.** Na Ábelovu obeť sa podnes nezabudlo. A aj keď telesne zmizol zo scény, neprestal hrať svoju úlohu a stále nesie svedectvo, ktoré nemožno umlčať. List Židom (11, 4) svedčí, že „*vierou priniesol Ábel hodnotnejšiu obeť Bohu ako Kain. Ňou si získal vysvedčenie, že je spravodlivý, keď sa sám Boh*

priznal k jeho darom, a ňou hovorí, aj keď je mŕtvy.“ **Dôraz je na viere, v Božiu blízkosť a pomoc, ktorá nám môže zabrániť v zlom konaní. Túto vieru Kain nemal.** Nemá ju ten, komu chýba pokora pred Bohom (byť pokorný = koriť sa pred Bohom, skláňať sa pred Ním). K viere, že Pán Boh nás má rád, vždy má pravdu a chce nám len dobre i k pokore nás biblická kriminálka o Kainovej bratovražde vedie. Amen.

Použitím: Kriminalgeschichten der Bibel (vyd. Deutsche Bibelgesellschaft, 2003); Jonathan Sacks (O svobodě a náboženství, vyd. P3K, Praha 2013); Jiří Beneš (Pradějiny, vyd. Kalich, Praha 2010): **Martin Šefranko, evanjelický a. v. farár**